AMASYA İLİ HALK EĞİTİM MERKEZİ ÇALIŞMALARINDAN BİR ÖRNEK: YASSIÇAL ÇUHA DOKUMALARI

Hürrem Sinem ŞANLI [1]

ÖZET

Halk eğitimi; yetişkinin eğitim yoluyla üretim yaparak istihdamını sağlamaya, sosyal ve kültürel etkinliklerle boş zamanlarını değerlendirmeye yönelik bilgi ve becerilerin kazandırılmasını amaçlar. Halk eğitimi yoluyla yörede yaşayan insanlar özellikle kadınlar üretime katkı sağlamaktadır. Amasya ilinde kadınlara Halk Eğitim Merkezi'nde kurslar açılarak katılımları sağlanmaktadır. Bu çalışmada söz konusu merkezin faaliyetlerinden bir kesit ve Yassıçal çuha dokumaları ele alınmış, Yassıçal dokumaları'nda kullanılan motifler ve ürün örnekleri incelenmiştir. Bu motifler; Eminem, Tekke peşkürü, Süleyman, Sinekli, Mehmet Dede, Kara viran, Çift mekik ve Deveci kesmesidir. Bu geleneksel motifler, gün yüzüne çıkarılarak yeniden dokunmaya başlanmıştır ve kurs süresince kursiyerler tarafından dokunan dokumalardan çeşitli salon takımları, örtü, perde, runner, çanta, oyuncak bebek kıyafetleri ve bayan kıyafetleri üretilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Amasya Halk Eğitim Merkezi, Yassıçal dokumaları, halk eğitimi, kadın eğitimi

Şanlı, H. Sinem. "Amasya İli Halk Eğitim Merkezi Çalışmalarından Bir Örnek: Yassıçal Çuha Dokumaları ". *idil* 4.17 (2015): 123-134.

Şanlı, H.S. (2015). Amasya İli Halk Eğitim Merkezi Çalışmalarından Bir Örnek: Yassıçal Çuha Dokumaları. *idil*, 4 (17), s.123-134.

[1] Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, hurrem@gazi.edu.tr

AMASYA PUBLIC EDUCATION CENTER WORKS EXAMPLE:

YASSIÇAL BROADCLOTH WEAVINGS

ABSTRACT

Public education aims to gain adults the skills and knowledge towards interpretation of free times of social and cultural activities. With public education, people living in the region especially women contribute to production. In Amasya, there are courses provided for women in Public Education Centers and it is made sure that they attend theses courses. In this study, a section of said center and Yassıçal broadcloth weavings are analyzed. Motifs and product examples in Yassıçal weavings are examined. These motifs are Eminem, Tekke peşkürü, Suleyman, Sinekli, Mehmet Dede, Kara viran, Çift mekik and Deveci kesmesi. This traditional motifs began to weave again. A variety of woven products; living room sets, veil, curtains, runners, bags, doll clothes and women's clothes are produced by traniees.

Keywords: Amasya Public Education Center, Yassıçal weaving, public education, women education

GİRİŞ

Halk eğitimi; örgün eğitiminden yararlanmış ya da yararlanamamış, tüm yaş grubundaki bireylerin, günün gelişen toplumsal, teknolojik, sosyal ve kültürel şartlarına uyumlarını, değişik meslek sahibi olmalarını sağlayan programlı eğitim faaliyetleridir. Bireyler, eğitim alırken üretim yapmakta ve iş gücünü ekonomik katkı olarak aile bütçesine aktarmaktadırlar. Halk eğitimi, kırsal kesimdeki kadınların eğitilmesi, bir iş sahibi olması, sosyal, toplumsal, ekonomik açıdan kendilerine yeter birey olmaları için çok önemlidir. Aynı zamanda şehirdeki kadınların sosyal ve ekonomik açıdan gelişmelerine katkılar sağlamaktadır.

Eğitim birçok alanda kadının ilerlemesi için bir başlangıç noktasıdır. Kadının toplum içindeki konumu ve istihdam olanakları üzerinde etkili olan en önemli faktördür (Özgen ve Ufuk, 2000: 1075).

Günümüz kadını bilinçli, kişilikli, yaratıcı, üretici, kendine güvenen ve toplumda saygın bir statüye sahip olmak durumundadır. Bunun yanında kadının toplumda birey olarak yer alabilmesi çok önemlidir. Kadının toplumda birey olabilmesini sağlayan en önemli şey eğitimdir. Eğitim kadınların içinde bulundukları toplumsal koşulları iyileştirmede çok önemlidir (Demiray, 2013: 155-156).

Okul çağı dışındaki kızların ve kadınların toplumsal yaşamın eşit bir bireyi olabilmeleri için özellikle yaygın eğitime ve mesleki eğitime önem verilmesi gereklidir. Kırsal kesimde ya da kentte işgücüne katılmayan kadınların sektörel gelişmeler de dikkate alınarak işbölümüne katılmalarını sağlayabilecek mesleki yaygın eğitime katılmalarını sağlayıcı stratejiler geliştirilmelidir (Taşpınar, 2014: 6)

Tezel (2012: 361), araştırmasını Ankara ili Etimesgut ilçesi Halk Eğitim Merkezi kurslarına devam etmekte olan 100 kursiyer ile yapmıştır. Kursiyerlerin hepsi bayandır ve halk eğitim merkezi kurslarına gelmelerindeki amaçlar arasında ilk sırayı boş vakitlerini değerlendirmek sonra stres atmak ve rahatlamak almaktadır. Kursiyerlerin çoğunluğu kursta aldıkları eğitimin kendilerine önce el becerisi kazandıracağını sonra ekonomik ve sosyal katkı sağlayacağını düşünmektedir. Tezel (2012)'in elde ettiği bulgularla, halk eğitimin amaçları örtüşmektedir.

Amasya ili Halk Eğitim Merkezi de açtığı çeşitli kurslar (mesleki ve sosyal kültürel kurslar) ile kadın eğitimine katkıda bulunmaktadır. 1969 yılında Amasya Hükümet Konağı üst katında Halk Eğitim faaliyetlerine başlamış, 1976 yılına kadar

Yüzevler Mahallesinde Yeşilırmak Matbaası'nın eski binasının üzerinde bulunan bölümde çalışmalarını sürdürmüştür. 1976 yılında Hükümet Konağı ilave blok inşaatı tamamlanmış ve merkez buraya taşınmış daha sonra Maliye Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığının 14.02.2007 tarih ve 07186 sayılı kararıyla Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Halen Amasya Halk Eğitim Merkezi (ASO) Müdürlüğü olarak çalışmalarını bu binada sürdürmektedir. Merkez bina yöresel el sanatları eğitim, üretim ve teşhir yeri olarak tanzim edilmiştir (http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/05/01/117474/).

AMASYA HALK EĞİTİM MERKEZİ DOKUMA KURSU

Yüzyıllar öncesinde Amasya'nın Yassıçal kasabasında üretilen ancak günümüzde artık üretimi yapılmayan ve unutulmaya yüz tutmuş bir el sanatı iken, Amasya Valiliğinin desteği ile Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü tarafından yeniden canlandırılmıştır.

Halk Eğitim Merkezinin çabalarıyla yaşatılan Yassıçal dokumaları kursu, Amasya Halk Eğitim Merkezi tarafından ilk olarak 2006-2007 eğitim öğretim yılında açılmıştır. Bu tarihten itibaren de dokuma kursu düzenli olarak açılmakta ve sürdürülmektedir. 2013/2014 eğitim öğretim yılında 12 kadın kursiyer için 1 kadın usta öğretici (Neşe Aşçı) ile "Yassıçal Çuha Dokuma Kursu" açılmıştır. Usta öğretici, dokuma yapım aşamalarını geleneksel olarak bizzat annesinden öğrenmiştir. Kursiyerlerin yaş aralığı; 25-38 arasında, eğitim durumları ise; genelde ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu şeklindedir. Kursiyerlerin hepsi ev hanımıdır. Kursa katılım için ilan ve kurum web sayfasından duyuru yapılmakta olup bireyler şahsi başvuru ile kayıt yaptırmaktadır. Kurs sonunda yılsonu sergisi yapılmaktadır. Üretilen Yassıçal çuha dokumaları, Amasya merkezde 2 farklı yerde bulunan Teşhir ve Satış Merkezi'nde sergilenmekte ve satışları yapılmaktadır. Ayrıca fuarlara katılarak dokumaların tanıtımı ve satışı yapılmaktadır.

DOKUMALARA AİT TEKNİK BİLGİLER

Eskiden dokuma yaparken kullanılan tezgah sistemi örnek alınarak kursta kullanılmak üzere aynısı yaptırılmıştır. Kurs merkezinde 3 adet tezgahta dokuma yapılmaktadır. Dokumada kullanılan araçlar eskiden kullanılan ile aynıdır (Fotoğraf 1 ve 2). Dokumanın çözgüsü ve gücü çerçeveleri elle hazırlanmaktadır (Fotoğraf 3 ve 4). Dokumaların çözgü ve atkı iplikleri, renkli pamuk iplikleri ile az sayıda da istek üzerine ipek ipliklerden oluşmaktadır. Renkli pamuk ve ipek iplikler piyasadan satın alınmaktadır.

Dokumalarda, 150-200 yıllık Yassıçal kasabasına ait geleneksel motifler kullanılmaktadır. Yassıçal çuha motifleri; Eminem, Tekke peşkürü, Süleyman, Sinekli, Mehmet Dede, Kara viran, Çift mekik ve Deveci kesmesidir (Fotoğraf 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12). Yüzyıllardır dokuma yaparken kızlar ve evli bayanlar; duygularını, düşüncelerini motiflere yansıtmışlar ve kendilerini ifade etmişlerdir. Elde edilen dokumalardan salon takımları, örtü, perde, runner, çanta, oyuncak bebek kıyafetleri ve bayan kıyafetleri yapılmaktadır (Fotoğraf 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 ve 25).

Fotoğraf 1 ve 2. Dokuma işlemi ve mekik

Fotoğraf 3 ve 4. Dokuma çözgüsü ve gücü çerçeveleri

Fotoğraf 5, 6 ve 7. Eminem, Tekke peşkürü ve Süleyman motifleri

Fotoğraf 8, 9 ve 10. Sinekli, Mehmet dede ve Kara viran motifleri

Fotoğraf 11 ve 12. Çift mekik ve Deveci kesmesi motifleri

Fotoğraf 13 ve 14. Örtüler

Fotoğraf 15 ve 16. Örtü ve runner

Fotoğraf 17 ve 18. Salon takımı ve perde

Fotoğraf 19, 20 ve 21. Oyuncak bebek kıyafetleri

Fotoğraf 22 ve 23. Bayan bluzları

Fotoğraf 24 ve 25. Bayan bluzları ve çantalar

SONUÇ VE ÖNERİLER

Unutulmaya yüz tutmuş geleneksel Yassıçal dokumaları Amasya ili Halk Eğitim Merkezi tarafından Amasya Valiliğinin desteği ile yeniden canlandırılmıştır. Merkez tarafından 2006 yılından itibaren yörede Yassıçal dokuma kursu açılmıştır ve hala faaliyetlerine devam etmektedir. Yassıçal kasabasında genç kızların duygu ve düşüncelerini aktardıkları çeşitli motifler bulunmaktadır. Bu motifler; Eminem, Tekke peşkürü, Süleyman, Sinekli, Mehmet Dede, Kara viran, Çift mekik ve Deveci kesmesidir. Bu geleneksel motifler, gün yüzüne çıkarılarak yeniden dokunmaya başlanmıştır ve kurs süresince kursiyerler tarafından dokunan dokumalardan çeşitli ürünler; salon takımları, örtü, perde, runner, çanta, oyuncak bebek kıyafetleri ve bayan kıyafetleri üretilmektedir.

Yıldız (2004: 85), araştırmasında Halk Eğitim Merkezleri (HEM) ile ilgili araştırmaların sayısının 18 ve en fazla araştırma yapılan konulardan birisi olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmalar genel olarak HEM'in yönetim süreçleri, denetimi, çalışmaları, kursiyerlerin özellikleri, eğitim ihtiyaçları, kurs programları ve personelin eğitim ihtiyaçları üzerine yoğunlaşmıştır. HEM ile ilgili toplam 18 tezden 17'si yüksek lisans, 1'i ise doktora düzeyindedir. Yıldız (2004), Halk Eğitim Merkezleri ile ilgili araştırmaların sayısının artması gerektiği görüşündedir.

Araştırmada, unutulmuş dokumalardan olan Yassıçal dokumaları ve Amasya Halk Eğitim Merkezi'nin çalışmaları araştırılmıştır. Yıldız (2004)'ın çalışmasında, Halk Eğitim Merkezlerinin unutulmuş/canlandırılan dokumalar ile ilgili konularına değinilmemiştir. Bu yönüyle yapılan çalışma (Yassıçal dokumaları) ve bundan sonra yapılacak çalışmalar unutulmuş el sanatlarımızı canlandırmak, yaşatmak açısından yararlı olacaktır.

Yassıçal dokumalarından kemer, ayakkabı tasarımı, elbise, etek, yastık, minder vb. gibi farklı ürünler oluşturularak tüketicinin ilgisi çekilebilir. Farklı ürünler ile yurt dışı fuarlara katılarak dokumanın reklamı yapılabilir. Valilik ve Halk Eğitim Merkezi imkanları ölçüsünde, dokumaları dokuyan kursiyerlere asgari ücret vererek kursa teşvik sağlanabilir.

KAYNAKLAR

Demiray, E. "Uzaktan Eğitim ve Kadın Eğitiminde Uzaktan Eğitimin Önemi". Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2 (2), Makale no: 18, (2013): ISSN 2146-9199.

Özgen, Ö. ve Ufuk, H. "Kırsal Kesimde Kadın Eğitimi". Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi, Cilt:1, 1063-1078, (2000), Ankara.

Taşpınar, M. "Kadın İşgücünün Mesleki Eğitimi". ACED Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi, Sayı:3, (2014): İstanbul.

Tezel, Z. "Halk Eğitimi ve Kadının Sosyo-Ekonomik Gelişimine Katkısı", Uluslararası Türkiye-Belçika İlişkileri ve Türk Kültür Sanatı Sempozyumu, (03-07 Haziran 2012), 355-362, Brüksel-Belçika.

Yıldız, A. "Türkiye'deki Yetişkin Eğitimi Araştırmalarına Toplu Bakış". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37 (1), (2004): 78-97.

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/05/01/117474/ (Erişim tarihi: 14.08.2014).